SAVARANKIŠKOS PEDAGOGINĖS PRAKTIKOS YPATUMAI COVID-19 PANDEMIJOS KARANTINO METU

Elida Aršavskienė
Vilniaus kolegija (Lietuva)

Elida Aršavskienė
Vilniaus kolegija (Lietuva)

Anotacija

Paskelbus pandemiją dėl koronaviruso išplitimo visame pasaulyje, švietimo sistema per trumpą laiką turėjo persiorganizuoti ir persiorientuoti, iš tiesioginės ugdymo formos pereiti į nuotolinio ugdymo formą. Aukštosioms mokykloms teko konstruktyviai reaguoti į kintančią situaciją: keisti studijų grafikus, koreguoti praktikų užduotis, rasti tinkamas įstaigas nuotolinei praktikai atlikti. Šiuo straipsniu stengiamasi atskleisti savarankiškos pedagoginės praktikos organizavimo aspektus bei reflektuoti studentų patirtį, savijautą, atliekant savarankišką pedagoginę praktiką karantino metu.

Raktažodžiai: IKT naudojimas, karantinas, nuotolinis mokymas, savarankiška pedagoginė praktika.

Įvadas

Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) dėl koronaviruso išplitimo visame pasaulyje 2020 m. kovo 11d. paskelbė pandemiją. Lietuva ekstremaliąją padėtį paskelbė nuo 2020 m. vasario 26 d., o pirmasis karantinas truko nuo kovo 16 d. iki birželio 16 d. Šalyje beveik visą pirmojo karantino laikotarpį buvo uždarytos ugdymo įstaigos, ugdymas iš kontaktinio pakeistas į nuotolinį. Visa švietimo sistema per trumpą laiką turėjo persiorganizuoti ir persiorientuoti, iš tiesioginės ugdymo formos pereiti į nuotolinio ugdymo formą. Šis staigus pokytis paveikė ugdymo proceso dalyvius, jų įsitraukimą ir vaidmenis ugdymo procese, ugdymo aplinką, turinį ir pobūdį. Karantinas paveikė ir aukštųjų mokyklų bendruomenę, paskatino darbuotojus operatyviai ir konstruktyviai reaguoti į kintančią situaciją.

Tyrimas

Šio tyrimo tikslas – atskleisti savarankiškos pedagoginės praktikos organizavimo bei vykdymo ypatumus COVID-19 pandemijos karantino metu.

Nuotolinis mokymas – mokymo proceso organizavimo būdas, kai mokiniai, būdami skirtingose vietose ir naudodamiesi informacinėmis komunikacijos priemonėmis ir technologijomis, bendrauja su mokytoju mokymo tikslams pasiekti. Galima tiek pavienio, tiek grupinio mokymo forma. Įgyvendinant pavienio mokymo formą, mokiniai savarankiškai mokydamiesi jungiasi su mokytoju ir dalyvauja grupinėse ar individualiose mokytojo konsultacijose. Įgyvendinant grupinio mokymo formą, mokiniai susijungia į klasę ar grupę ir nuosekliai mokosi, mokomi mokytojų pagal ugdymo programas.

Iki 2020 metų pavasario nuotolinis mokymas Lietuvoje buvo vykdomas universitetuose, kolegijose, penkios bendrojo ugdymo mokyklos buvo oficialiai sertifikuotos kaip nuotolinio mokymo mokyklos, kitos mokyklos nuotolinį ugdymą taikė fragmentiškai, juo paįvairindamos kontaktinį tiesioginį mokymą. Tačiau nuotolinis mokymas dažniausiai buvo skirtas mokiniams, kurie, dėl įvairių priežasčių, negali mokytis kartu su visais – dėl išvykimo į užsienį, ligos, pasirengimo aukšto lygio meno ar sporto renginiams.

Pavasarį nuotolinis mokymas tapo visuotiniu reiškiniu, todėl daugumai Lietuvos pedagogų teko įgyti naujų kompetencijų, įgūdžių, išbandyti naują mokymo organizavimo praktiką.

Mokykloms teko ugdymą perkelti į virtualiąją aplinką, o jos funkcijos – mokymosi medžiagos parengimas ir pateikimas, užduočių pateikimas, apklausų ir testų sudarymas ir pateikimas, mokinių pažangos ir vertinimo stebėjimas, mokinio ir mokytojo asmeninė erdvė, sinchroninis ir asinchroninis bendravimas ir bendradarbiavimas – nuo kovo pabaigos buvo vykdomos nuotoliniu būdu.

Mokyklos privalėjo „įsivertinti mokyklos pasirengimą dirbti nuotoliniu būdu: technologines galimybes, turimas skaitmenines priemones, mokytojų kompetenciją, mokinių amžių ir jų aplinkos socialinę ekonominę padėtį{...} pasirinkti tokią nuotolinio mokymosi aplinką, kuri užtikrintų ne tik skaitmeninio ugdymo turinio pasiekiamumą, bet

ir bendravimą bei bendradarbiavimą ugdymo proceso metu realiuoju (sinchroniniu) ir/ar nerealiuoju (asinchroniniu) laiku“ (Įsakymas dėl rekomendacijų dėl ugdymo proceso organizavimo nuotoliniu būdu patvirtinimo).

Kaip teigia Nacionalinė švietimo agentūros darbo grupė Nuotolinio mokymo(si) /ugdymo(si) vadove, nuotoliniam mokymui siūlomi įvairūs įrankiai, kuriuos mokykla gali pasirinkti. Vienas iš rinkoje teikiamų sprendimų – atvirojo kodo Moodle programinė įranga, kurią siūlo mokykloms naudotis KTU ir VDU (šiuo metu nemokamai), kita galima specializuota aplinka – Edmodo (nemokama, bet taikomi apribojimai). Iš esmės visas funkcijas užtikrina ir universalūs Google siūlomi įrankių rinkiniai (G suite for Education), ir Microsoft (M 365). Lietuvos tradicinio ugdymo sistemoje gana išplėtotas el. dienynų įrankis. Jis leidžia užtikrinti minimalias mokyklai reikalingas funkcijas, ypač mokymo pažangos stebėjimą, bendradarbiavimą ir pan. Mokykloms siūlomi ir tam tikri specializuoti nišiniai įrankiai, kaip antai: įrankiai mokymo(si) medžiagai kurti (pavyzdžiui, Formative, Kahoot, Keynote, Quizizz, Quizlet, Socrative ir pan.), vaizdo pokalbiams organizuoti (pavyzdžiui ZOOM ir pan.), klasei valdyti, mokiniams motyvuoti, jiems praktikuotis, vertinti, įsivertinti ir pan.

Daugelį tradicinių mokymosi metodų taip pat galima perkelti į virtualiąją erdvę. Tokie metodai, kaip paskaita, diskusijos, debatai, atvejo tyrimas, kartojimas ir įtvirtinimas, mokomieji žaidimai, eksperimentavimas, naujų išteklių paieška, tyrinėjimas, praktikavimosi pratimai, kūrybinio mąstymo reikalaujančios užduotys ir kt. gali būti taikomi nuotoliniu būdu.

Kaip teigia D. Šileikytė, „tai sukėlė tam tikrų nesklandumų karantino pradžioje, kai mokytojai jautė didelį stresą dėl padidėjusio darbo krūvio, tam tikrų specifinių laiko valdymo dalykų, daug kas turėjo verstis per galvą, norėdami įtraukti mokinius į veiklą, kad tai būtų įdomu, nes jautė tam tikrą nepasitikėjimą dėl vienokių ar kitokių savo gebėjimų. Bet tai išsisprendė, buvo teikiama formali ir neformali pagalba, mokytojams padėjo ir mokiniai, palaipsniui – vieni greičiau, kiti lėčiau – mokytojai ėmė dirbti profesionaliai“. Nuotolinis mokymas pedagogams tapo iššūkiu.

Tyrimo tikslui pasiekti buvo iškelti uždaviniai:

1. Atskleisti savarankiškos pedagoginės praktikos organizavimo Vilniaus kolegijoje aspektus karantino metu.

2. Reflektuoti studentų patirtį, savijautą, atliekant savarankišką pedagoginę praktiką karantino metu.

Aukštajai mokyklai (Vilniaus kolegija) teko koreguoti praktikos atlikimo grafikus, tikintis teigiamų situacijos pokyčių, kuriems neįvykus buvo pertvarkomos praktikų užduotys, nes jų atlikimas sudaro prielaidas įgyti ar tobulinti studijų programoje numatytas kompetencijas. Savarankiškos pedagoginės praktikos metu tobulinama ir tiriamoji kompetencija, atliekant empirinį tyrimą, pristatomą bakalauro darbe. Pakitusi situacija vertė skubiai peržiūrėti, kaip siesis BD tema ir galimybės naujoje situacijoje atlikti tyrimus, tad buvo tikslinamos pasirinktų bakalauro darbų temų formuluotės, iš naujo permąstomas ir tobulinamas tyrimo instrumentas.

Ugdymo sistemoje tvyrojo nerimas, ugdymo institucijos keitė darbo formą, pereidamos prie nuotolinės veiklos. „Pradėjus šį procesą organizuoti Lietuvoje susidurta su informacinių technologijų įrangos, priemonių stoka, mokytojų darbo su informacinėmis ir komunikacijos technologijomis (IKT) patirties stoka, neigiamas nuotolinio ugdymo poveikis sveikatai ir kt.“. (Išanalizuotos pandemijos laikotarpio pamokos švietime). Pedagogams tai buvo papildomas iššūkis, todėl dalis ugdymo įstaigų vengė priimti studentus kad ir nuotolinei praktikai, norėdami apsaugoti mokytojus nuo papildomos įtampos, nepaisant to, kad apie praktikos atlikimą buvo susitarta iš anksto. Kolegijos pastangomis, administracija aktyviai bendravo su ugdymo įstaigų vadovais ir padėjo rasti praktikos vietas visiems studentams, taip pat ir atliekantiems savarankišką pedagoginę praktiką.

Atlikus savarankišką pedagoginę praktiką buvo sudaryta studentų focus grupė praktikos patirčių refleksijai, studentų nuomonei išsiaiškinti.

Studentų buvo klausiama apie pirmą kartą nuotoliniu būdų atliktos savarankiškos praktikos privalumus. Studentai įvardijo geresnę emocinę būseną. Pamokas nuotoliniu būdu lengviau organizuoti būnant klasėje, ypač tiems studentams, kurie turi viešo kalbėjimo baimę. Ši praktika leido išbandyti ir įvaldyti įvairias ugdymo/mokymo platformas, plačiai naudoti IKT (skaitmenines mokymo priemones, skaitmeninius vadovėlius, įvairius įrankius užduotims kurti (pavyzdžiui, Padlet, Mentimeter, Formative, Kahoot, Keynote, Quizizz, Quizlet, Socrative ir pan.)). Studentai ieškojo inovatyvių būdų mokomajai medžiagai pateikti, mokinių vertinimui (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Nuotolinės praktikos privalumai

Kategorija	Subkategorija	Citatų pavyzdžiai
Nuotolinės praktikos privalumai	Emocinė būsena	„Buvo lengviau vesti pamokas nuotoliu nei gyvai. Turiu viešo kalbėjimo baimę, nuotoliu jos nejaučiu“.
	Galimybė naudoti IKT	„Pamokose naudodavau nemažai IKT platformų, kurių mokytoja nenaudodavo, tad mokiniams buvo įdomu pamokose“. „Išbandžiau naujus įrankius užduotims kurti - Quizizz, Quizlet, Socrative. Net nežinojau jų galimybių. Mokiniams labai patiko“ „Visai prieš pamoką sugalvojau, kad mokiniams atsakinėjant į mįsles, prašysiu ne tik atsakyti, o parodyti tam tikrą „emoji“ (Teams platformoje yra penki veidukai, kuriuos galima spausti)“.
	Skirtingos mokymo platformos	„Žinau, kad mokyklose dirba ne tik su mums įprastomis Teams ar Moodle, bet ir Zoom, Google Clasroom, Meet, Edukos platformomis. Teks greit išmokti ir įvaldyti“.

Studentai pasidalijo nuotolinių pamokų organizavimo patirtimi, kuri skiriasi nuo jau turėtos kontaktinių, tiesioginių pamokų organizavimo. Jiems teko kitaip planuoti pamokas, pergalvoti pamokos medžiagos pateikimo, užduočių atlikimo trukmę, todėl pasirengimas užėmė daugiau laiko, reikalavo daugiau pastangų ieškant ugdymo turinio pateikimo formų ir būdų, užduočių individualizavimo galimybių. Iššūkių studentams kėlė pats pamokų organizavimas – matematikos, lietuvių kalbos ar pasaulio pažinimo pamokas organizuoti sekėsi lengviau, tačiau fizinio ugdymo, dailės ir technologijų pamokos kėlė nerimą ir abejones dėl mokinių aktyvaus dalyvavimo, jų gebėjimo atlikti pateiktas užduotis. Buvo trikdžių ir įtraukiant mokinius į pamokos veiklas – ne visi jie gebėjo savarankiškai pasiruošti pamokai, atlikti visas užduotis. Kadangi mokiniai dirba skirtingu tempu, buvo taip, jog vieni mokiniai, jau atlikę papildomas užduotis, turėjo laukti kitų, kurie ilgiau atliko suplanuotas užduotis. Studentams teko ieškoti susidariusių situacijų sprendimo būdų. Pagrindinės jų mintys pateikiamos 2 lentelėje:

2 lentelė. Nuotolinių pamokų vedimo patirtis

Kategorija	Subkategorija	Citatų pavyzdžiai
Nuotolinių pamokų vedimo patirtis	Pasirengimas pamokoms	„Sunku prognozuoti, kiek klasė gali nuveikti per tam tikrą laiką, ypač naudojant IT programėles, todėl ruoštis pamokoms buvo sunkiau“.
	Pamokų organizavimas (fizinio lavinimo, dailės pamokos)	„Prieš šią pamoką buvo nemažai streso, buvo neramu, kaip pavyks nuotolinė fizinio lavinimo pamoka, kaip reikės įtraukti visus mokinius į bendrą pamokos veiklą“. „Fizinio lavinimo pamoka buvo sudėtinga, nes kai rodau pratimus, negaliu stebėti mokinių, ar jie žiūri, ar supranta. “ „Pergyvenau dėl dailės – kaip padėti, jei nesugebės atlikti užduočių. Klasėje prieitum, padėtum, o nuotoliu?“
	Mokinių įsitraukimas į pamoką	„Buvo situacijų, kai mokiniai savarankiškai negebėjo kažko padaryti (atsiversti tinkamą puslapį, rasti vadovėlį, prisiminti, kur reikia pradėti rašyti ir tt.), bet tokių atvejų buvo mažai“.
	Aktyvus mokinių dalyvavimas pamokoje	„Mokiniai, kuriems anksčiau sekėsi prasčiau susikaupti ir dažniausiai pamokų metu užsiimdavo pašalinėmis veiklomis, dirbant nuotoliu pasižymėjo aktyviu dalyvavimu ir akademine pažanga“. „Kai šalia nėra draugo, su kuriuo rūpi kalbėtis, mokinys aktyvesnis pamokoje, daugiau nuveikia“.

Tokio pobūdžio – nuotolinė – praktika studentams buvo pirmoji. Pabrėžtina, kad kalbėdami pirmiausia studentai akcentavo technines kliūtis: daugeliui teko patirti internetinio ryšio problemas, ypač tiems, kurie dirbo mokyklų patalpose, kompiuterių gedimus, nuotolinių platformų veiklos trikdžius. Buvo įvardintos garso kokybės problemos – mokiniai jungiasi į pamoką iš įvairių įrenginių, dažniausiai planšetinių kompiuterių, jų garso kokybė nėra itin gera. Nuotolinės praktikos metu studentams buvo sunkiau valdyti klasę. Nors mokiniai žino nuotolinės pamokos taisykles – kalbama po vieną, jei iškilo klausimas ar norima pasisakyti – keliama ranka, mikrofonai išjungti, tik kai kažko paklausiama, tada mokinys mikrofoną įsijungia, mokiniai ne visada šių taisyklių laikėsi. Kaip praktikos iššūkį studentai įvardijo ir bendravimą su mokinių tėvais, kurie dažnai pamokų metu yra šalia vaikų. Tai studentus skatino ir motyvavo geriau pasiruošti pamokoms, tačiau kita vertus kėlė stresą ir neaiškumą, kaip vertinti mokinio pasiekimus, kai tėvai padeda atlikti užduotis ar pasako atsakymus (žr. 3 lenetelę).

3 lentelė. Nuotolinės praktikos iššūkiai

Kategorija	Subkategorija	Citatų pavyzdžiai
Nuotolinės praktikos iššūkiai	Techninės kliūtys	Man reikėjo paukščių balsų įrašų bei skaidrių, tačiau mano kompiuteris užstrigo ir verstis teko su telefonu. Negalėjau mokiniams pateikti įrašų teko naudotis vadovėliu bei pasakoti mokiniams, kodėl paukščius pamėgdžiojame vienu ar kitu būdu“. „Mokykloje, kai kuriose klasėse buvo silpnokas interneto ryšys. Mane dažnai išmesdavo iš pokalbio“. „Strigo „Teams“ platforma: man rodydavo, jog dalinuosi ekranu, o mokiniams rodydavo juodą ekraną. Tačiau, šią problemą išspręsdavau, pasidalindama iš naujo savo ekranu“. „Iškilo sunkumų pamokoje, kai keliems mokiniams atsakinėjant labai blogai girdėjosi, negalėjau nieko suprasti, teko perklausti po kelis kartus – mokiniai nenorėjo kartoti, suirzo“.
	Klasės valdymas	„Dar trūksta žinių, kaip valdyti klasę dirbant nuotoliu, kada jau reikia mokiniams priminti taisykles“. „Per nuotolinį ugdymą sudėtinga buvo valdyti klasę, kai mokiniai neprašomi įsijungia mikrofonus ir kalba“.
	Bendravimas su mokinių tėvais	„Teko pastebėti, kad prie beveik pusės mokinių, nuolat būna mokinių tėvai, tad pirmąsias pamokas vesti buvo šiek tiek nedrąsu“. „Mokiniui tėvai garsiai pasakinėjo atsakymus, o jo mikrofonus nebuvo išjungtas. Kaip man reaguoti? Kaip po to vertinti? Iššūkis“. „Matėsi, kad buvo mokinių, kuriems ir tėveliai padėjo. Matėsi per kamerą, kad šalia yra tėvai ir padeda klijuoti, piešti akis. O buvo ir tokių, kurie padėjo įrašyti raides ar spręsti uždavinius“.

Pagrindinis studentų nurodytas neigiamas nuotolinės praktikos aspektas – emocinio ryšio su mokiniais trūkumas. Nors buvo organizuojami pašnekesiai ne pamokų metu, įvairios konsultacijos su klase, tačiau pažinti mokinius, juos pajausti nuotoliu labai sudėtinga. Dauguma studentų akcentavo gyvo kontakto, bendravimo, draugystės, mokinių emocijų stoką. Sunku buvo teikti pagalbą mokiniams nuotoliniu būdu. Jei mokinys susidurdavo su sunkumais, problemomis, atliekant užduotis, sudėtinga buvo jam asmeniškai padėti, nes individualus darbas su mokiniu vaizdo pamokos metu sunkiai įmanomas. Tokiu atveju tekdavo dirbti naudojant kitas galimybes – užduočių individualizavimą, individualų aiškinimą per Moodle, Eduką, Skype ar Messengerį (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Nuotolinės praktikos neigiami aspektai

Kategorija	Subkategorija	Citatų pavyzdžiai
Nuotolinės praktikos iššūkiai	Emocinis ryšys su mokiniais	„Trūko to kontakto bei mokinių emocijų, kurias galima buvo stebėti kontakto metu“. „Trūko ryšio su mokiniais, kuris kitais atvejais, dažniausiai, užsimegzdavo pertraukų metu ir po pamokų“.
	Pagalba mokiniams	„Buvo sudėtinga artimiau pažinti vaikus ir jiems padėti“. „Klasėje buvo SUP mokinys. Nespėdavo atlikti užduočių, nesuprasdavo. Klasėje būtų lengva prieiti ir padėti, o nuotoliu?“ „SUP mokiniui kartais padėdavau, kai jis man per pamoką paskambindavo per Messengerį, jis nenorėjo, kad aš aiškinčiau jam užduotį prie visos klasės“.

Išvados

1. Fakulteto darbuotojai operatyviai ir konstruktyviai reagavo į kintančią situaciją: keitė studijų grafikus, koregavo praktikų užduotis, kartu su studentais permąstė BD temų formuluotes ir tyrimo instrumentus, koregavo trišales praktikų sutartis, padėjo rasti tinkamas praktikai atlikti įstaigas, kelis sykius pateikė informaciją akademinėms grupėms apie galimybes ir tvarką atliekant greituosius PGR testus.

2. Studentai, reflektuodami praktikas, nurodė teigiamus ir neigiamus jos aspektus:

a.teigiami: IKT naudojimas, nuotolinio mokymo privalumai, emocinė būsena.

b.neigiami: organizaciniai momentai (užtrunka prisijungimas, neišjungia/neįjungia mikrofono, nejungia kameros); kitokios pasirengimo pamokoms galimybės (laikas užduočių atlikimui, priemonės, pagalbos mokiniams teikimo galimybės; stresas prieš nežinomą situaciją).

Literatūra

1. Išanalizuotos pandemijos laikotarpio pamokos švietime. (2021). Gauta iš https://www.svietimonaujienos.lt/isanalizuotos-pandemijos-laikotarpio-pamokos-svietime/
2. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. (2020). Dėl rekomendacijų dėl ugdymo proceso organizavimo nuotoliniu būdu patvirtinimo. (2020 m. kovo 16 d. Nr. V-372). Gauta iš https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c2bbb08067c511eaa02cacf2a861120c?jfwid=lqhyiprvv
3. Nacionalinė švietimo agentūros darbo grupė. (2020). Nuotolinio mokymo(si) /ugdymo(si) vadovas. Gauta iš https://www.emokykla.lt/upload/nuotolinis/Nuotolinio_mokymo(si)_vadovas_visas_08-20.pdf
4. Šileikytė, D. (2020). Nuotolinis mokymas ar mokymo organizavimas nuotoliniu būdu? Gauta iš https://www.svietimonaujienos.lt/__trashed/

PECULIARITIES OF INDEPENDENT PEDAGOGICAL PRACTICE DURING THE COVID-19 PANDEMIC LOCKDOWN

Summary

Following the global pandemic of coronavirus, the entire education system had to be reorganized and reoriented from classroom based learning to a form of distance learning in a relatively short period of time. Higher education institutions either had to respond to the changing situation constructively: change study schedules, adjust internship tasks, find relevant institutions allowing and delivering remote internships. This article seeks to reveal aspects of the organisation of independent pedagogical practice as well as to reflect on students' experience and well-being during independent pedagogical practice during the quarantine.

Keywords: distance learning, independent pedagogical practice, quarantine, use of ICT.

Elida Aršavskienė
Vilnius University of Applied Sciences, Lithuania
e.arsavskiene@pdf.viko.

Rima Bačiulytė
Vilnius University of Applied Sciences, Lithuania
r.baciulyte@pdf.viko

STUDIJŲ IR DARBO VIETŲ SKAITMENINĖ TRANSFORMACIJA: COVID-19 PANDEMIJOS ATVEJIS AUKŠTOJOJE MOKYKLOJE

Renata Kondratavičienė
Vilniaus kolegijos Pedagogikos fakultetas

Anotacija

Dėl COVID-19 pandemijos vyksta sparti studijų ir darbo vietų skaitmeninė transformacija, dėl kurios organizacijos ir aukštojo mokslo institucijos verčiamos keisti savo darbo ir mokymosi kultūrą. Šiame tyrime nagrinėjami pandemijos metu kylantys sparčios skaitmeninės transformacijos padariniai aukštojo mokslo kontekste. Straipsnyje gilintasi į mokslinę tyrimo problemą – išsiaiškinti, su kokiais padariniais skaitmeninės transformacijos metu susidūrė aukštosios mokyklos studentai. Tyrimo tikslas – atskleisti studijų ir darbo vietų skaitmeninės transformacijos socialinius ir techninius padarinius. Tyrime buvo naudojama turinio analizės metodika, siekiant suprasti individualaus, tarpasmeninio ir organizacinio lygmenų padarinius, su kuriais susidūrė studentai studijų ir darbo metu.

Raktažodžiai: COVID-19, skaitmeninė transformacija, individualus, tarpasmeninis ir organizacinis lygmenys.